

Titelbescherming van interieurarchitecten

Advies van het College van Rijksadviseurs aan de ministers van EZ, OCW en BZK

CRa

Titelbescherming van interieurarchitecten

Advies van het College van Rijksadviseurs aan de ministers van EZ, OCW en BZK

Samenvatting

Het College van Rijksadviseurs (Cra) adviseert vanaf 2005, onder voorzitterschap van de Rijksbouwmeester, het Kabinet gevraagd en ongevraagd over ruimtelijke kwaliteit. Het advies dat het Cra hierbij uitbrengt, vindt zijn aanleiding in het Nationaal Actieplan gereglementeerde beroepen, dat de minister van Economische Zaken in 2015 aan de Tweede Kamer en de Europese Commissie aanbod.¹ In dat Actieplan is het voornemen opgenomen de wettelijke titelbescherming van interieurarchitecten in 2017 te evalueren en wordt de vraag gesteld of die bescherming “nog passend is”.

Mede op basis van een wetenschappelijk onderzoek naar die titelbescherming en consultatie van het beroepsveld is het Cra tot de conclusie gekomen dat het afschaffen van de wettelijke titelbescherming van interieurarchitecten onwenselijk is. In dit advies zijn de argumenten opgenomen die tot deze conclusie hebben geleid. Kort samengevat komen ze op het volgende neer:

Ten eerste: interieurarchitectuur ligt weliswaar dicht tegen de bouwkundige architectuur aan, maar is een vak op zich. Titelbescherming maakt aan de buitenwereld duidelijk dat het een zelfstandige discipline is, waarvoor een gespecialiseerde opleiding en beroepservaring noodzakelijk zijn. Opdrachtgevers kunnen er bij titelbescherming op vertrouwen dat zij met een goed opgeleide interieurarchitect te maken hebben. Dat geldt ook en in sterke mate in buitenlandse contacten, waar titelbescherming wordt gezien als een keurmerk.

Ten tweede is het publieke belang van de interieurarchitectuur te groot voor afschaffing van de titelbescherming. Het interieur van kantoren, fabrieken en openbare gebouwen is voor vele burgers de omgeving waarin ze een groot deel van hun tijd doorbrengen. Aan de inrichting van die ruimten moeten daarom hoge eisen worden gesteld. Daar komt bij dat de bouwkundige opgaven van de toekomst steeds meer op verduurzaming, herinrichting en transformatie van bestaande gebouwen neerkomen. Interieurarchitectuur is in die gevallen een onmisbare discipline.

Ten derde zou intrekken van de titelbescherming de verbinding met de beschermde zusterdisciplines: bouwkundige architectuur, tuin- en landschapsarchitectuur en stedenbouw onherstelbaar beschadigen.

Ten vierde zou een dergelijke stap een abrupte breuk zijn met het beleid dat in enkele decennia tot stand is gekomen, met schadelijke gevolgen voor het beroep zelf, de kennis die op dit gebied is verzameld en de investeringen die de afgelopen jaren in de opleidingsstructuur zijn gedaan.

Ten slotte: de noodzaak van titelbescherming valt ook af te leiden uit een geobjectiveerd analysemodel dat op het ministerie van Economische Zaken is ontwikkeld en dat tot doel heeft uit te maken of titelbescherming bij een bepaald beroep op zijn plaats is. Invulling van het “Schema gereglementeerde beroepen” dat in het genoemde Actieplan is opgenomen, leidt tot de conclusie dat titelbescherming van interieurarchitecten gewettigd is (zie bijlage 2).

¹ Tweede Kamer der Staten Generaal, Vergaderjaar 2014-2015, Kamerstuk 24036, nr 409, 23 maart 2015. In april 2015 is het Actieplan verstuurd aan de Europese Commissie. In het plan werd de Europese verplichting uitgewerkt om de eisen aan gereglementeerde beroepen te “screenen, evalueren en moderniseren”. Modernisering zou de werking van de arbeidsmarkt kunnen verbeteren en zou kunnen leiden tot een betere verhouding van prijs en kwaliteit en tot meer mobiliteit tussen de lidstaten.

Aanleiding

In het Actieplan wordt voorgesteld dat in 2017 voor interieurarchitecten zal worden bekeken “in hoeverre titelbescherming nog passend is vanuit het oogpunt van publiek belang”. Daarbij wordt mede overwogen dat “interieurarchitectuur op dit moment geen universitaire mastertrack kent en dat de organisatiegraad van de beroepsgroep een punt van aandacht is”. Dit voornemen was voor het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en het Atelier Rijksbouwmeester aanleiding tot overleg met de beroepsorganisaties en het entameren van een onderzoek dat verricht is door het Amsterdam Institute for Social Science Research. Het verscheen vorig jaar onder de titel Van Binnen naar Buiten. Een onderzoek naar de rol van de wettelijke titelbescherming voor interieurarchitecten.² De hoofdconclusie van het onderzoek is dat wettelijke titelbescherming voor interieurarchitecten behouden dient te blijven en dat de titelbescherming een instrument is “om kwaliteit en innovatie en dus het concurrentievermogen op langere termijn te bevorderen”. Voordat ingegaan wordt op het nut van titelbescherming wordt stil gestaan bij de aard van de discipline.

Wat is interieurarchitectuur precies?

Interieurarchitectuur is een vak dat zich richt op de aanpassing van de gebouwde omgeving aan de voortdurend veranderende behoeften en wensen van gebruikers.³ Die aanpassingen zijn vaak van bouwkundige aard en hierin ligt de discipline dicht bij de bouwkundige architectuur. Vaak lopen de werkzaamheden in elkaar over en is moeilijk uit te maken waar de ene discipline eindigt en de andere begint, temeer daar de werkzaamheden in het algemeen verlopen in een sfeer van gelijkheid en gelijkwaardigheid. Maar een belangrijk onderscheid is dat interieurarchitecten zich meer dan bouwkundige architecten op de gebruikers van de gebouwde omgeving richten. Interieurarchitecten moeten in staat zijn de behoeften van gebruikers en opdrachtgevers te peilen, maar ze moeten ook een zelfstandige visie kunnen ontwikkelen op het gebruik en de functie van de ruimten waarvoor ze ontwerpen. Veiligheid, gezondheid en duurzaamheid zijn essentiële onderdelen van het werk van interieurarchitecten. Zij dienen goed op de hoogte te zijn van wettelijke voorschriften en ontwikkelingen op terreinen als luchtbehandeling, lichtval, brandveiligheid, constructieve veiligheid, ergonomie, energiebesparing en duurzaamheid.

Een adequate omschrijving van het werk van interieurarchitecten is te vinden in de ministeriële regeling waarin de eisen worden geformuleerd waaraan de opleidingen voor interieurarchitecten moeten voldoen.⁴ Volgens die regeling moet een afgestudeerde interieurarchitect onder meer in staat zijn tot “interieurvormgeving die aan esthetische, functionele en technische eisen voldoet vanuit inzicht in de werking en begrenzing van ruimten en de doorbreking daarvan, alsmede in de werking van ruimten onderling in het bijzonder wat betreft vorm en verhouding”. Ook moet hij of zij kennis en inzicht hebben van “bouwkundige constructies”, in het bijzonder in relatie tot het “renoveren, verbouwen van en beperkt aanbouwen aan bestaande gebouwen, alsmede de installatie-technische aspecten”. In de ministeriële regeling wordt ook veel belang gehecht aan het vermogen “de relatie tussen mensen en ruimten te betrekken, onder andere door de afstemming van de vormgeving op menselijke behoeften en maatstaven”.

Publiek belang

Het belang van de interieurarchitectuur wordt in de eerste plaats bepaald door het feit dat Nederlanders een groot deel van hun tijd doorbrengen in interieurs waar ze met velen bijeen zijn: scholen en andere onderwijsinstellingen, kantoren, fabrieken, zorginstellingen, openbare gebouwen, etc. Voor de inrichting van die ruimten bestaat een collectieve verantwoordelijkheid en de interieurarchitectuur is hiervoor de aangewezen discipline.

Die opgave is de laatste jaren urgenter geworden door de noodzaak bestaande gebouwen te verduurzamen, te verbouwen, een nieuwe bestemming te geven of opnieuw in te richten. De leegstand van kantoren is inmiddels toegenomen tot 17 procent van het totale vloeroppervlak, en leegkomende zorgcomplexen, scholen en kerken vragen ook om nieuwe bestemmingen.⁵

² Barbara Heebels en Robert C. Kloosterman: Van binnen naar buiten. Een onderzoek naar de rol van de wettelijke titelbescherming voor interieurarchitecten. Amsterdam, Amsterdam Institute for Social Science Research, 2016

³ Interieurarchitecten beoefenen een geheel andere discipline dan de beoefenaars van beroepen die zich weliswaar ook met het interieur bezighouden, maar daarvan alleen de uiterlijke vorm verzorgen: stylisten, interieuradviseurs, interior decorators, etc. Zij adviseren over kleuren, sfeer, stoffering, meubilair, etc. Verbouwingen, renovaties, herinrichtingen en alle technische kwesties die daarmee samenhangen zijn het domein van interieurarchitecten.

⁴ “Voorschriften omtrent de inrichting welke degene die inschrijving in het register als interieurarchitect wenst te verkrijgen, aan zijn opleiding moet hebben gegeven”, zie . <http://wetten.overheid.nl/BWBR0019763/2016-09-02>

⁵ Planbureau voor de Leefomgeving: “Leegstand van kantoren 2000-2016”, <http://www.pbl.nl/infographic/leegstand-van-kantoren-2000-2016#gemnr=0&year=2016&type=kantoren>

In de periode 2007-2015 is als gevolg van de crisis de totale bouwsom afgenomen, maar het aandeel daarin van vernieuwbouw is fors toegenomen. In 2015 was de bouwsom in de nieuwbouw vergeleken met 2010 met 16 procent verminderd, maar de bouwsom van de vernieuwbouw met 28 procent gestegen.⁶ In dergelijke vernieuwbouwprojecten werken interieurarchitecten vaak samen met bouwkundige architecten (zie bijlage 1 voor een aantal voorbeeldprojecten).

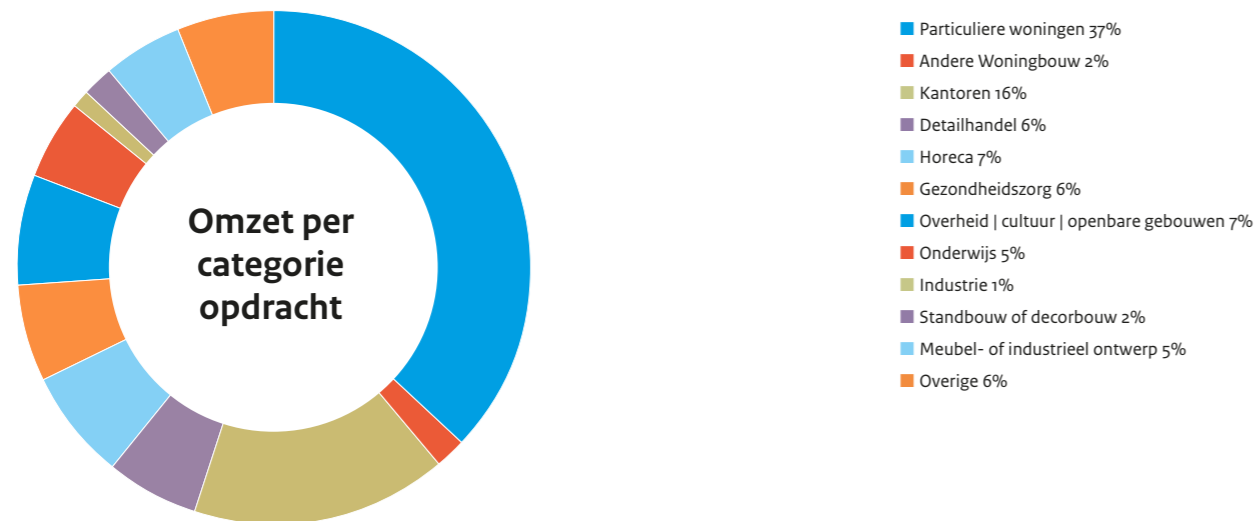
Ook zonder dat er sprake is van expliciete herbestemming kan de wens ontstaan een gebouw of een huis opnieuw in te richten. Herinrichting is een terugkerend proces, gemiddeld wordt een huis of een gebouw elke zeven jaar opnieuw ingericht. Trends van andere aard doen eveneens hun invloed gelden, zoals het “nieuwe werken”, het idee dat werkomgevingen flexibel moeten zijn en geschikt voor een wisselende groep werkers. Interieurarchitecten hebben bij de introductie en vormgeving van deze opvattingen een belangrijke rol gespeeld.⁷

Van groot belang zijn ook de inzichten over de betekenis van de omgeving in de volksgezondheid. Het inzicht groeit dat een goede omgeving een gunstige invloed kan hebben op het genezingsproces en zo kosten kan besparen. Tegengaan van stress is bij ontwerpen van zorgcentra een belangrijk uitgangspunt. Die benadering wordt in de vakliteratuur aangeduid met begrippen als Healing Design, of Healing Environments op basis van Evidence Based Design. Zoals een vooraanstaand interieurarchitect het formuleert: „Het gebouw is een onderdeel van de zorgvisie, en dat inzicht wordt steeds meer gedeeld”.⁸ Aparte vermelding verdient de inrichting van verpleeghuizen voor dementerende bejaarden, een opgave die aan urgentie zal winnen naarmate de vergrijzing voortschrijdt.⁹

In commerciële sferen is het belang van interieurarchitectuur een vanzelfsprekendheid. Moderne bedrijven als Google en Microsoft streven ernaar hun corporate identity op vele manieren vorm te geven; het interieur van de gebouwen waarin zij zijn gevestigd krijgt daarin een steeds prominenter rol.

Het brede maatschappelijke belang van de interieurarchitectuur vindt ook zijn uitdrukking in het type opdrachtgever. Het zijn voor het merendeel opdrachten die zich in de professionele en overheidssector afspelen. Daarnaast wordt nog steeds iets meer dan een derde van de omzet van interieurarchitecten gerealiseerd in opdrachten door particulieren (zie figuur 1).

Figuur 1. Omzet behaald door interieurarchitecten, naar type opdrachtgever.¹⁰

6 Zie Heebels en Kloosterman, p. 21

7 Als voorbeeld kan de inrichting van het Interpoliskantoor in Tilburg worden gezien, waar eind jaren negentig voor het eerst een kantoorindeling zonder vaste werkplekken werd ontworpen (naar een ontwerp van interieurarchitect Nel Verschuure). Tien jaar later brak het nieuwe werken ook door in de financiële wereld, toen het hoofdkantoor van de Rabobank in Utrecht volgens dit systeem werd ingericht (door architectenbureau Ellen Sander).

8 Gesprek met interieurarchitect Anja Dirks op 8 maart 2017. Bekende voorbeelden van de toepassing van dergelijke inzichten zijn de herinrichting van het Emma Kinderziekenhuis in Amsterdam, het Jeroen Bosch Ziekenhuis in Den Bosch en de inrichting van het VUmc Cancer Center in Amsterdam (zie bijlage 1). In deze projecten werd aangeknoopt bij recente wetenschappelijke inzichten over de invloed van de omgeving op het genezingsproces.

9 In verschillende verpleeginrichtingen zijn de principes van het Evidence Based Design met succes toegepast, bijvoorbeeld in de verpleeghuizen die door interieurarchitect Anja Dirks zijn ingericht in Ede, Doorn, Veenendaal en Alphen aan de Rijn.

10 Bron: Kees Spanjers: Flitsenquête Interieurarchitectuur 2015. Een onderzoek naar de economische aspecten van interieurarchitectuur in Nederland. Amsterdam, BNI, 2016

De nieuwe ontwerpgevallen in de zorgsector, de restauratie, de vernieuwbouw en het commerciële corporate design vormen niet het exclusieve werkterrein van interieurarchitecten; vaak worden dergelijke ontwerpgevallen in een multidisciplinair architectenteam afgehandeld. Interieurarchitecten hebben zich in die teams een vaste plaats verworven. Ze zijn door opleiding en werkervaring gespecialiseerd in alles wat zich in een gebouw afspeelt. Ze zijn er ook in getraind om - meer dan de beoefenaren van aangrenzende professies - de gebruikers bij het ontwerpproces te betrekken en hen ook te volgen als het ontwerp is gerealiseerd.

Intrekken van de wettelijke titelbescherming zal er daarom toe leiden dat de betekenis van de interieurarchitectuur in de multidisciplinaire ontwerpteams zal verzwakken. Met mogelijk nadelige effecten voor al die mensen die in kantoren, fabrieken, ziekenhuizen, scholen en andere openbare gebouwen verblijven.¹¹

Net als de Nederlandse architecten, stedenbouwkundigen en tuin- en landschapsarchitecten hebben de interieurarchitecten zich de afgelopen jaren in toenemende mate buiten Nederland geprofileerd. Titelbescherming wordt in internationale contacten gezien als een keurmerk, een teken van kwaliteit.¹² In veel landen is het dan ook niet mogelijk te werken zonder adequate registratie. Interieurarchitecten die participeren in internationale projecten zullen bij intrekking van hun titelbescherming hun positie dus steeds weer moeten verklaren en verdedigen.¹³

In het eerder genoemde Actieplan is een analysekader opgenomen dat dient als leidraad bij de beantwoording van de vraag of beroepsreglementering passend is. In bijlage 2 worden de vragen uit het analysekader beantwoord en wordt de conclusie getrokken dat titelbescherming voor interieurarchitecten op zijn plaats is. Vermeldenswaard is dat in het Actieplan ten aanzien van bouwkundige architecten reeds werd vastgesteld dat wettelijke titelbescherming passend is.¹⁴

Zusterdisciplines en organisatiegraad

Binnen de architectuurwereld wordt de vierdeling in interieurarchitectuur, bouwkundige architectuur, stedenbouwkunde en tuin- en landschapsarchitectuur als een vruchtbaar verband gezien. De vier disciplines staan voor de schaalverschillen die bij het ontwerpen van de omgeving optreden en ze vullen elkaar aan. Koen van Velsen, voormalig Spoorbouwmeester en gekozen tot Architect van het Jaar 2016: „De vier ontwerpdisciplines vormen een samenhangend systeem van middelen waarmee je ruimtelijke vraagstukken kunt oplossen. De overheid moet uiterst voorzichtig omspringen met dat weefsel. Je kunt er niet zomaar een draad uittrekken.”¹⁵

In het Actieplan wordt vermeld dat de organisatiegraad van de interieurarchitecten “een punt van aandacht is”. Het is niet geheel duidelijk welke betekenis de opstellers hechten aan de organisatiegraad in de afweging van argumenten voor of tegen titelbescherming.¹⁶ In ieder geval is de organisatiegraad van interieurarchitecten ongeveer 35%, gelijk aan die van bouwkundige architecten. Wellicht wordt ook bedoeld op het feit dat er niet één beroepsvereniging is van interieurarchitecten, maar dat ze in drie beroepsverenigingen zijn te vinden: in de Branchevereniging Nederlandse Architectenbureaus (BNA), in de Beroepsvereniging Nederlandse Interieurarchitecten (BNI) en in de Beroepsorganisatie Nederlandse Ontwerpers (BNO). Die spreiding over drie verenigingen weerspiegelt de veelzijdige oriëntaties van de beroepsgroep: variërend van een praktijk die dicht bij de bouwkundige architectuur ligt, tot een praktijk die zich meer oriënteert op andere ontwerpende disciplines als meubelontwerp en industrieel ontwerp. Alle drie de beroepsverenigingen achten intrekken van de titelbescherming overigens ongewenst.

11 In bijlage 2 geven we een nadere toelichting op dit oordeel aan de hand van een schema dat is opgenomen in het Actieplan.

12 Een aanwijzing daarvoor geeft de geschiedenis van de titelbescherming zelf. De BNA pleitte bij de totstandkoming van de Wet op de Architectentitel voor de bescherming van de architectentitel met als belangrijk argument dat architecten dan gemakkelijker toegang zou krijgen tot de beroepsuitoefening in de andere landen van de EG. De honorering van die wens heeft hun positie inderdaad aanzienlijk verbeterd.

13 In Europa hebben interieurarchitecten titelbescherming in Nederland, Duitsland, Hongarije, IJsland, Spanje en Liechtenstein.

14 Zie paragraaf 3.1 van het Actieplan (noot 1)

15 Gesprek met Koen van Velsen op 7 maart 2017

16 Zo zou bijvoorbeeld een lage organisatiegraad een argument vóór titelbescherming kunnen zijn; de corrigerende krachten van collegiale toetsing, intern toezicht etc. kunnen dan immers minder sterk of minder ontwikkeld zijn.

Beleid, opleidingen, beroepskwalificaties

De gelijkwaardigheid van de vier architectuurdisciplines is ook een belangrijk uitgangspunt van de Wet op de Architectentitel (WAT), die de grondslag van het beleid vormt en op 1 oktober 1988 van kracht werd. Vanaf dat moment mochten alleen zij die de juiste opleiding hadden gevolgd en zich hadden ingeschreven in het Architectenregister zich architect, interieurarchitect, tuin- en landschapsarchitect of stedenbouwkundige noemen.¹⁷

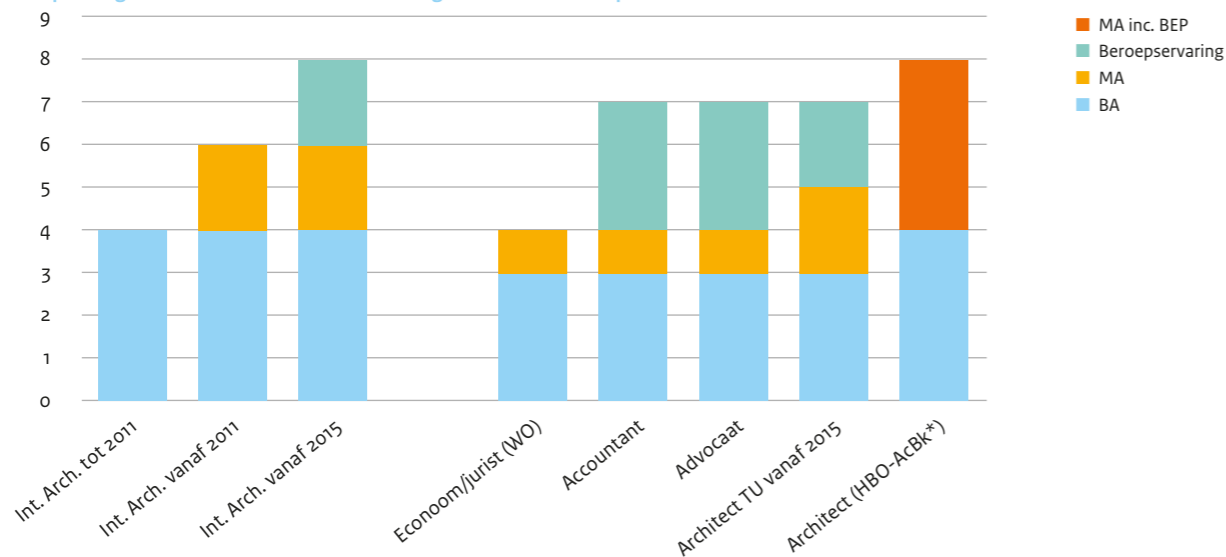
De WAT heeft drie doelstellingen. Ten eerste schept de wet waarborgen voor de vakbekwame beroepsuitoefening, met als doel de kwaliteit van de gebouwde omgeving en het landschap te bevorderen. Ten tweede is de wet bedoeld om de Architectenrichtlijn van de Europese Gemeenschap uit te voeren. Die richtlijn kwam in 1985 tot stand en beoogde de erkenning van het architectenberoep in de lidstaten te harmoniseren. En ten derde wenst de regering met de wet consumenten te beschermen. Wie bij een bouwopdracht een architect, stedenbouwkundige, tuin- of landschapsarchitect, of een interieurarchitect in de arm neemt, kan er op vertrouwen dat hij met een goed opgeleide deskundige te maken heeft.

Over de wet vormde zich in de loop der jaren een uitgebreide jurisprudentie, vooral omdat het Bureau Architectenregister (BA) een aantal procedures begon tegen niet-geregistreerden die toch de architectentitel voerden, of zich bedienden van samengestelde begrippen als “architectenbureau” of “binnenhuisarchitect”. In vrijwel alle gevallen won het Bureau die procedures. Inmiddels telt het register zo’n 11.000 bouwkundige architecten, 2.000 interieurarchitecten, 800 tuin- en landschapsarchitecten en 800 stedenbouwkundigen.

De afgelopen jaren zijn de toelatingseisen voor alle vier de disciplines verzaamd. Voor interieurarchitecten was aanvankelijk een voltooide hbo-opleiding (kunstacademie) voldoende voor inschrijving in het register. Vanaf 2011 kwam er een eis bij: hbo-verlaters moeten een tweejarige master-opleiding gevolgd hebben. Dit geldt voor interieurarchitecten, bouwkundige architecten, tuin- en landschapsarchitecten en stedenbouwkundigen. Vanaf 2015 zijn de eisen nogmaals verzaamd. Voor het verkrijgen van de architectentitel is het voortaan verplicht onder supervisie een tweejarige beroepservaringsperiode (BEP) te doorlopen. Dit geldt ook weer voor alle vier de disciplines, ook als de beoefenaren een universitaire studie hebben voltooid.

Inmiddels is het aan zes hbo-instellingen mogelijk een master interieurarchitectuur te volgen.¹⁸ Een universitair traject bestaat er voor deze discipline nog niet. Aan de TU Delft bestaan in het masterprogramma modules interieurarchitectuur, maar een complete master-track interieurarchitectuur is er nog niet. Wel heeft de faculteit het belang van een specifieke master inmiddels onderschreven en worden met het beroepsveld verkennende besprekingen gevoerd die op termijn tot de instelling van zo’n masterprogramma kunnen leiden. In figuur 2 is de ontwikkeling van het opleidingstraject in beeld gebracht, samen met de opleidingsduur van een aantal andere professies.

Figuur 2. Opleidingsduur van interieurarchitecten vergeleken met andere professies.

¹⁷ Het Architectenregister berust bij het in Den Haag gevestigde Bureau Architectenregister. Zie over de totstandkoming van de WAT en de jurisprudentie over de architectentitel: H. Priemus e.a.: Architect en Titelwet. Een evaluatieonderzoek naar het functioneren van de wet op de Architectentitel en het Architectenregister. Rotterdam, Uitgeverij 010, 2001.

¹⁸ Zie voor een overzicht van de opleidingen de site van beroepsvereniging BNI: <http://www.bni.nl/voor-interieurarchitecten/opleidingen/>

Intrekking van de titelbescherming voor interieurarchitecten zal volgens het CRA leiden tot ondermijning van een in de loop van vele jaren opgebouwd stelsel waarvan de WAT, het BA, de hbo-instellingen en de BEP-supervisoren de belangrijkste bouwstenen zijn. De beroepsgroep zou met intrekking van de titelbescherming ernstig gedupeerd worden. In die titel hebben de nieuwste lichten immers twee jaar masteronderwijs en twee jaar beroepservaring geïnvesteerd. De nadelige effecten treden overigens nu ook al op: de expliciete vermelding van de interieurarchitectuur in het Actieplan heeft tot veel onzekerheid binnen de beroepsgroep geleid en tot stagnatie bij de aanmeldingen voor de wettelijk verplichte beroepservaringsperiode. Het lijkt ook weinig twijfel dat bij intrekking van de titelbescherming de masteropleidingen hun bestaansrecht grotendeels zullen verliezen. Dat zou zeer te betreuren zijn, want het staat voor ons vast dat de recente investeringen in de opleidingstructuur de komende jaren hun vruchten zullen afwerpen en de kwaliteit van de gebouwde omgeving zeer ten goede zullen komen.

Tot slot vestigen we nog de aandacht op de volgende complicatie. Wat gaat er precies gebeuren als de titelbescherming wordt afgeschaft? Alleen bouwkundige architecten en tuin- en landschapsarchitecten mogen zich dan nog architect noemen. Omdat ook alleen zij de samenstellingen mogen gebruiken waarin het woord architect voorkomt (zoals “architectenbureau”, of “tuinarchitect”), zal dat tot de paradoxale situatie leiden dat bouwkundige architecten en tuin- en landschapsarchitecten zich vanaf dat moment interieurarchitect of binnenhuisarchitect mogen noemen – die titels zijn immers niet meer beschermd, het woord architect wel – maar dat de thans ingeschreven interieurarchitecten dat niet meer mogen!¹⁹

¹⁹ Deze consequenties zijn ons geschetst door Rob van der Elst, juridisch medewerker van het Bureau Architectenregister.

Conclusie en aanbevelingen

Intrekken van de titelbescherming voor interieurarchitecten is een ingreep die volgens het College van Rijksadviseurs geen recht doet aan de maatschappelijke betekenis van de interieurarchitectuur, die de recente ontwikkeling van het vak onderschat en die de verbinding met de zusterdisciplines verbreekt. Bovendien zal intrekking het werk van interieurarchitecten bemoeilijken, zeker ook bij internationale opdrachten.

Wij constateren dat de onzekerheid die het Actieplan heeft veroorzaakt de verdere professionalisering van de beroepsgroep niet bevordert. Veel liever zouden wij zien dat het Kabinet de beroepsgroep actief betreft bij het bedenken en aandragen van oplossingen voor een aantal urgente maatschappelijke vraagstukken, in de geest van de Bouwagenda, het nationale innovatieprogramma voor de hele bouwsector.²⁰ De volksgezondheid, de bevordering van duurzaamheid, het goed laten verlopen van de energietransitie en het invoeren van kantoorinnovaties als het “het nieuwe werken” zijn gebaat bij de innoverende en implementerende inbreng van ontwerpdisciplines als de interieurarchitectuur. De intentie de ontwerpdisciplines in te zetten is ook te vinden in het Topsectorenbeleid van de minister van EZ, de Actieagenda Ruimtelijk Ontwerp 2017-2020, van de ministers van OCW en I&M en in het manifest Ontwerpkraft voor het NL van NU, dat vertegenwoordigers van de Nederlandse creatieve industrie onlangs aan de Informatieurbank hebben gestuurd.²¹

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen geven wij in overweging te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn voor het creëren van een afstudeerrichting Interieurarchitectuur aan de TU Delft die – na het doorlopen van de beroepservaringsperiode – recht geeft op inschrijving als interieurarchitect in het Architectenregister. Dat zou niet alleen recht doen aan het gegroeide maatschappelijk belang van de discipline, het zou ook de kennis over en de theoretische en wetenschappelijke verdieping van het vak vergroten. Wij verwachten dat die verdieping uiteindelijk ook zijn effecten zal hebben op het curriculum van de hbo-instellingen.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties vragen wij de gelijkwaardigheid te handhaven van de vier disciplines, zoals die in de Wet op de Architectentitel is vastgelegd.

²⁰ De Bouwagenda is een vorig jaar gestart gezamenlijk programma van de overheid en de bouwsector voor het verduurzamen van woningen en effectiever gebruik van grondstoffen. Bedrijven, kennisinstellingen en overheden gaan werken aan een 100% energieneutrale woningvoorraad in 2050, het verbeteren van het hernieuwbare grondstoffenverbruik met 50% en het verder laten stijgen van de productiviteit in de sector. In de toekomst is een groei van 1 miljoen extra woningen voorzien. De uitdagingen worden gerealiseerd door binnen de bouwsector te innoveren en belemmeringen door bijvoorbeeld regelgeving waar mogelijk weg te nemen.

²¹ Het Topsectorenbeleid is het beleid van de Rijksoverheid de kenniseconomie te stimuleren. Zie <http://www.rvo.nl/onderwerpen/innovatief-ondernemen/topsectoren>. De creatieve industrie (waaronder architectuur en interieurarchitectuur) is een van de snelst groeiende sectoren van de Nederlandse economie en maakt van dit beleid deel uit. Zie voor de Actieagenda: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2016/12/14/samen-werken-aan-ontwerpkraft> en voor het manifest van de creatieve industrie: http://content.stimuleringsfonds.nl/files/nvg/i_226/BriefontwerpkraftvoorNLvanNUInformatieurbank.pdf

Bijlage 1

Voorbeeldprojecten

Enkele voorbeelden van projecten waarin interieurarchitectuur een prominente rol speelt.

Emma Kinderziekenhuis

De herinrichting van het Emma Kinderziekenhuis in Amsterdam kwam gereed in 2015 en werd voor wat betreft het interieur ontworpen door interieurarchitect Lies Willers van het Amsterdamse bureau Opera. De strikt bouwkundige aspecten werden verzorgd door OD205 Architecten. Opdrachtgever was het Academisch Medisch Centrum (AMC) in Amsterdam.

Opera ontwierp voor elke leeftijdsgroep een aparte leefomgeving, tegelijkertijd kregen ouders en personeel speciale aandacht. Wezenlijk voor het ontwerp is de balans tussen plekken waar de kinderen zich kunnen terugtrekken en waar weinig zintuiglijke prikkels zijn, en plekken waar dat juist niet het geval is en kinderen een verbinding met de buitenwereld kunnen maken, zoals de “lounge” en de bioscoop.

In het ziekenhuis kreeg een “hoofdstraat” een centrale functie, waaraan de verschillende afdelingen liggen. Iedere afdeling heeft een thema. Zo heeft de zuigelingenafdeling het thema van de Hortus, verbeeld door motieven van planten en bloemen op de glazen wanden. In het ontwerp is een belangrijke rol ingeruimd voor kleuren. Elke afdeling heeft illustraties in een eigen kleur, gemaakt door kunstenaars uit de hele wereld.

Raad van State

De renovatie van de behuizing van de Raad van State in Den Haag kwam in 2011 gereed. Een combinatie van een architect (Patrice Girod) en een interieurarchitect (Evelyne Merckx) maakte in opdracht van het Rijksvastgoedbedrijf een ontwerp voor renovatie en herinrichting van het oude gebouwencomplex dat uit drie rijksmonumenten bestaat. Het resultaat is een eenheid die door tal van ingrepen aan de nieuwste eisen voldoet, maar waarin de monumentale sfeer is behouden en de band met het verleden niet is doorgeknipt.

De meeste aanpassingen, zoals de klimaatinstallatie, zijn vrijwel onzichtbaar. Iedere ruimte heeft een nieuw uiterlijk dat niettemin verwijst naar het historische karakter. De monumentale kapconstructie van het voormalige woonhuis van Van Oldenbarnevelt aan de Kneuterdijk is in zicht gebracht en biedt tegenwoordig onderdak aan de bibliotheek van de Raad. Spectaculair is de monumentale Balzaal, een van de weinige empirezalen in Nederland, met het moderne tapijt met empire-motieven dat textielontwerper Edith van Berkel in samenwerking met Evelyne Merckx heeft ontworpen.

VUmc Cancer Center

Interieurarchitectenbureau D/Dock Ontwerpers (Amsterdam) ontwierp in Amsterdam in opdracht van het VUmc de behandel- en openbare ruimte van het nieuwe Cancer Center, dat is ontworpen door Architectenforum (gerealiseerd in 2011).

Het interieur is een voorbeeld van een healing environment, een plek die door zijn vormgeving bijdraagt aan het behandel- en genezingsproces. Voor de patiënten is gestreefd naar geruststelling en zo weinig mogelijk stress. Dat is door een breed scala van middelen bereikt: alle hoeken zijn afgerond, er zijn luxe, donkere houtsoorten gebruikt, de wanden zijn op een zachte wijze verlicht. In het kleurgebruik (mosgroen, okergeel, boombruin) is gepoogd een contrast aan te brengen met het alomtegenwoordige "ziekenhuiswit".

Patiënten staan centraal. Tijdens de behandel fase kan de patiënt afhankelijk van zijn toestand een rustige plek zoeken, of juist contact maken met een medepatiënt of bezoekende vrienden of familie. Er zijn gemeenschappelijke ruimten die grenzen aan daktuinen, die weer zorgen voor extra isolatie en regenwaterbuffering.

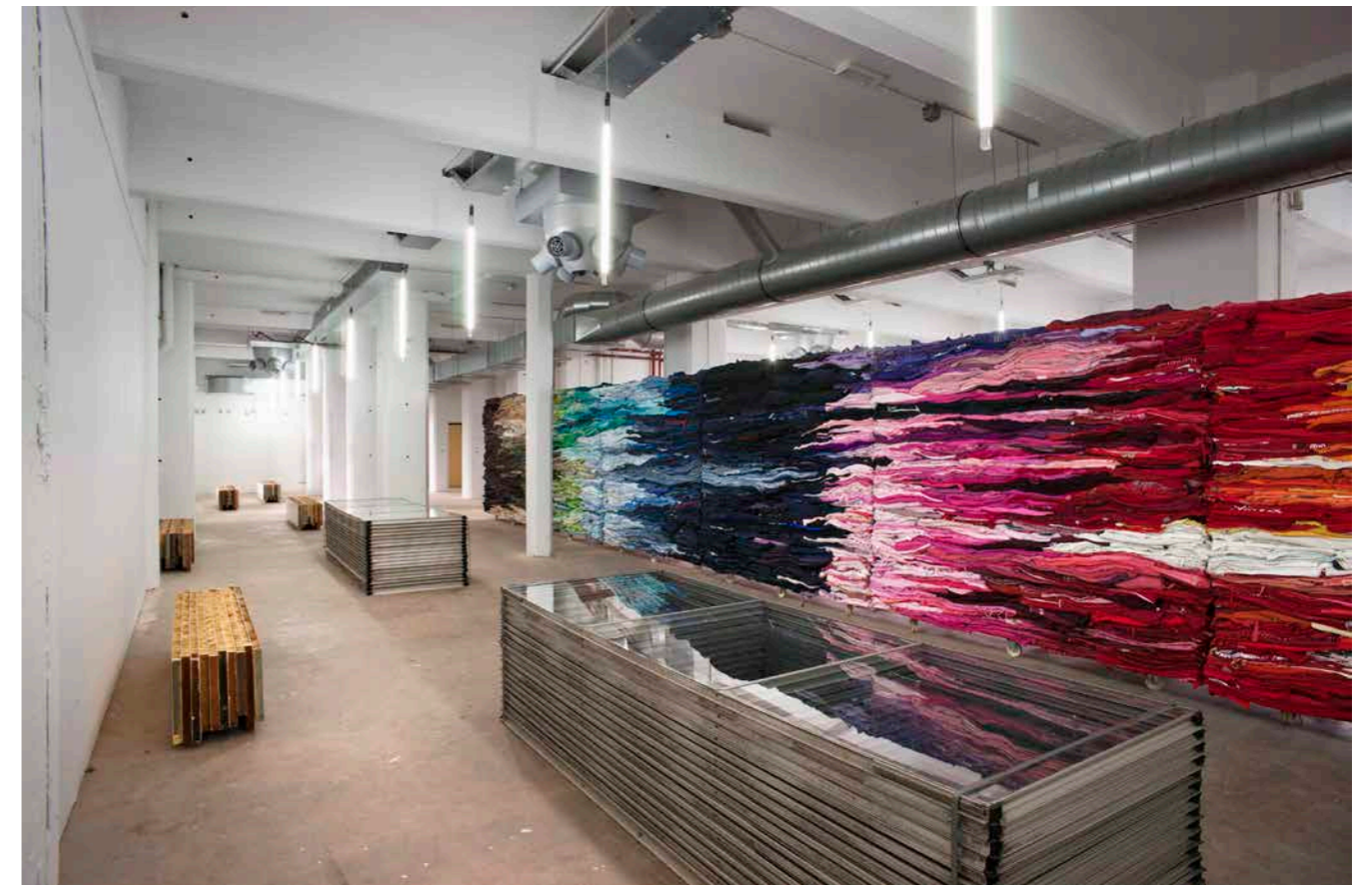

HAKA-gebouw

Het Rotterdamse HAKA gebouw is in 1932 gebouwd als bedrijfsgebouw met graansilo en garage in opdracht van de Coöperatieve Groot-handelsvereniging De Handelskamer (HAKA) naar een nieuw-zakelijk ontwerp van de architecten H.F. Mertens en J. Koeman. In 2009 kreeg het HAKA gebouw een nieuwe bestemming: een campus voor clean tech bedrijvigheid. Een 'Living Lab' voor bedrijven, instellingen en overheden die op het terrein van water en energie hun kennis en onderzoek bundelen.

Ontwerpbureau DoepelStrijkers maakte in opdracht van Estrade Projecten (Rotterdam) het ontwerp en onderzocht voor de realisatie van het interieur hoe sloopmaterialen uit de voor- en naoorlogse bouw konden worden hergebruikt in het interieur. Het resultaat (gerealiseerd in 2011) is een ontwerp waarin uitsluitend gebruik gemaakt is van gerecycled materiaal. Ook bevat het plan een sociale component; de productie werd verricht door een team van mensen vanuit een achterstand tot de arbeidsmarkt, de werk- en leerfabriek en de reclassering.

Tijdens het uitvoeringsproces werd onderzoek gedaan naar de CO₂-footprint en naar aspecten die betrekking hebben op bij het hergebruik van materialen, zoals certificering, brandveiligheid en verordeningen uit het bouwbesluit. De opgedane kennis geeft een beeld van mogelijke strategieën op het gebied van ruimtelijke, economische, ecologische en sociale transitie.

Bijlage 2

Schema gereguleerde beroepen

In het Nationaal Actieplan gereguleerde beroepen dat de minister van Economische Zaken in 2015 aan de Tweede Kamer stuurde, is een "Schema proportionaliteit gereguleerde beroepen" opgenomen. Aan de hand van dit stappenplan kan bepaald worden of een beroep al dan niet titelbescherming verdient. Invulling van het schema voor het beroep van interieurarchitect levert het volgende resultaat op:

A. Zijn de resultaten of het proces voldoende contracteerbaar?

Dat is niet het geval. Het is de karakteristieke verdienste van interieurarchitecten dat ze oplossingen bedenken die opdrachtgevers niet kennen, niet voorzien, of voor mogelijk houden, en dat ze dat vaak doen met gebruikmaking van lastig te kwantificeren, onorthodoxe of voor de klant onbekende middelen. Vaak ook krijgen oplossingen pas vorm in de dialoog tussen de opdrachtgever en de ontwerper.

B. Zijn de consequenties van een onwenselijke uitkomst in voldoende mate bij de beoefenaar te leggen?

Dat is niet het geval. Juridisch gezien heeft de beoefenaar een inspanningsverplichting (net zoals bijvoorbeeld advocaten), maar geen resultaatsverplichting. De consequenties van een onwenselijke uitkomst leiden ongetwijfeld mede tot reputatieschade van de beoefenaar, maar de zwaarst gedupeerden zijn de opdrachtgevers en de gebruikers van een omgeving die niet aan belangrijke eisen van bruikbaarheid, duurzaamheid, gezondheid, veiligheid en ergonomie voldoet. Dat is zeker het geval wanneer het om gebruikers gaat van school- en onderwijsgebouwen, overheidsgebouwen, kantoren en fabrieksgebouwen, gebouwen in de zorg- en ziekenhuissector, etc. Maar ook bij particulieren kan een onwenselijke uitkomst onevenredig grote consequenties hebben, ook in financieel opzicht.

C. Zijn de vaardigheden van de beoefenaar voldoende bepaalbaar en zijn er geen externe gevolgen?

Nee, dat is niet het geval. De expertise van een interieurarchitect is voor een buitenstaander moeilijk in te schatten. Die expertise is maar voor een deel af te leiden uit direct waarneembare resultaten, en heeft mede betrekking op factoren die moeilijk, of alleen na langere tijd zichtbaar zijn: duurzaamheid, ergonomie, klimaatbeheersing, gezondheid, arbeidsvreugde. Gebreken op deze terreinen zijn uiterst moeilijk en vaak alleen tegen hoge kosten te herstellen.

D. Zijn er grote negatieve externe gevolgen en betreft de klant deze onvoldoende in zijn afweging?

Nee, er zijn meestal geen grote externe gevolgen die de klant niet in zijn afweging betreft. Hierin onderscheidt een interieurarchitect zich niet van een bouwkundige architect.

E. Zijn er grote negatieve gevolgen voor de klant?

Zeker. De uitkomsten van een ondeskundige inrichting, herinrichting of verbouwing kunnen voor een klant (opdrachtgever en/of gebruiker) desastreus uitpakken. Tegelijkertijd is het voor een klant moeilijk zich van te voren een volledig beeld te vormen van het uiteindelijk, door de interieurarchitect beoogde resultaat. Ook is het voor een betrekkelijke leek zo goed als onmogelijk zich een adequaat beeld te vormen van de deskundigheid van een interieurarchitect. Dat geldt met name voor de hiervoor genoemde factoren duurzaamheid, ergonomie, klimaatbeheersing/gezondheid, constructieve veiligheid, brandveiligheid en arbeidsvreugde.

Conclusie

Het doorlopen van het stappenplan leidt tot het oordeel dat titelbescherming voor interieurarchitecten, evenals voor bouwkundig architecten, passend is.

Colofon

Het College van Rijksadviseurs bestaat uit Rijksbouwmeester Floris Alkemade, Rijksadviseurs van de fysieke leefomgeving Berno Strootman en Daan Zandbelt. Het College van Rijksadviseurs adviseert het Rijk over ruimtelijke kwaliteit van Nederland. Het College staat voor integrale kwaliteitsborging binnen ruimtelijke projecten waarbij het Rijk is betrokken. De Rijksadviseurs maken zelf geen ontwerpen of plannen, maar faciliteren de ruimtelijke planvorming. De verbindende blik van de ontwerper staat daarbij steeds centraal.

Het advies is voorbereid door Guus Enning in samenwerking met Warna Oosterbaan.

Fotoverantwoording

Pagina 2 en 17	Haka – gebouw. Fotograaf: Ralph Kämena
Pagina 4	Raad van State. Fotografie: Raad van State
Pag. 9, 10 en 14	Emma Kinderziekenhuis. Fotograaf: Mike Bink
Pag. 16	VUmc Cancer Center. Fotograaf: Mark van den Brink

College van Rijksadviseurs

Postbus 20952

2500 EZ Den Haag

T | 088 - 115 81 71

W | www.collegevanrijksadviseurs.nl

